

A Theoretical Research on Music Preferences

Derya KAÇMAZ^{1*}

¹: Cumhuriyet University, Faculty of Education, Department of Music Education, Sivas.

*: Corresponding Author, deryakacmaz77@gmail.com

Abstract

Music is a continuous phenomenon with its cultural, emotional and cognitive aspects. It has functional dimensions as adaptation to social norms, continuity of cultural patterns, communication and entertainment. Music transformed and evolved every age of humanity with technological, scientific advances. However as we have seen, music preferences became different and music genres cannot separated each other easily over time. Currently intermediate genres occurs in music. A person can listen rock and hip-hop at the same time or can enjoy experimental works besides traditional genres. On the other hand, reflections of music can differ from person to person; recalling memories, reflecting personality, emotional regulation, or approved/ listened in peer group. Therefore, these variables can affect person preferences. Multiple and dynamic process of issue had revealed some questions like; why do we prefer a music genre / group / singer? What is the underlying cause or causes about preferences? Researchers searched for an answer from different perspectives and focal points related to this kind of questions. The aim of this descriptive research is, representing theories and models about music preferences with literature review technique.

Keywords: Music preferences, music preference theories.

Suggested Citation

Kaçmaz, D. (2017). A theoretical research on music preferences. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 7(15), 141-152.

A theoretical research on music preferences

Extended Abstract

Introduction

Price, collects the definition of music preference under the head of, *verbal* and *behavioral preference*. *Verbal music preference* is a proved verbal action (speaking or writing) that built in social and musical factors that is progressing with family and education. *Behavioral music preference* is a non – verbal and differential response like, concert attendance, getting record / album, listening a spesific genre (Price, 1986: 153-155).

A brief theoretical overview of music preferences

Main approaches, classifications and definitions will be given very briefly in this extended abstract.

Adorno, made a listener classification mentioned as music is an intellectual phenomenon. First, one is *expert listener* who knows every musical structure and nuance. *Good listener*, can hear beyond musical details but lack of in structural perception. *Culture conSUMER* who has relevancy with main musical data but does not intellectual. Emotional listener, protest listener, entertainment listener and unmusical/anti-musical listener (Adorno, 1976: 2, 3, 4).

Also researches that focused on music genres like Rentfrow and Gosling (2003), suggested that music genres can be organized as four independent dimension. In their STOMP (Short Test of Music Preferences), they grouped genres like:1. Reflective and Complex: jazz, classical 2. Intense and Rebellious: rock, heavy-metal3. Upbeat and Conventional: soundtrack, pop

4. Energetic and rhythmic rap/hip-hop, electronic/dance

Physiological Arousal Theory Berlyne (1971) he defined aesthetic preference as a relation between level of arousal and aesthetic elements arousal properties. People who has cognitive complexity will prefer complex choice, who has les cognitive complexity will prefer less complex choices. Martindale (1988) Prototype Model mentioned that people mostly prefer things, which are categorized easily by mind, matching with a mental schema or a

prototype. We can exemplify Eysenck's arousal based approach to these kind of researches. Eysenck and Eysenck (1975) mentioned that, introverts cortical hyperarousal level is super-optimal so they need to decrease their hyperarousal level they avoid from social stimuli. On the other hand extroverts need to increase their hyperarousal level so they show tendency to social stimuli. Juslin and Vastfjall, (2008) composed a six-mechanism frame about which emotional and cognitive point's music excites in people. Brainstem reflex: music's one or more basic acoustic property perceived by brainstem as an urgent or important event. Evaluative conditioning: relevant musical stimuli match with other stimuli as negative or positive. Emotional contagion: listener perceives music's emotional expression and internalizes it with imitation or mimics. Visual imagery: listener imagines visual images. Episodic memory: relevant musical stimuli animates a personal memory. Musical expectancy: a specific property of music, approves / delays or does not satisfies the expectancy of listeners 'expectations about the fallowing section of melody. LeBlanc's Interactive Theory (1982), is an important theory for music preference researches because it gives a holistic perspective. He composed 3 categories as *music, listener and social environment* and also these categories divide each other. He presents interactions between musical stimuli, cultural environment and listener. For instance, listeners' cultural environment contains variables as media, social group, family, lecturers, and authority figures. Model contacts with listeners' preferences and his/her characteristics like mental development or attention. Model especially underlines the interaction between all variables. Hargreaves, Miell, MacDonald Reciprocal Feedback Model (2005) another holistic model: they mentioned that we can not understand music preferences if we don't defined social interaction in this process so a socio-psychologic perspective needed for music preference researches because all these interactions do not happen in laboratory environment.

Result

Music preferences are subjects for lots of research in recent years as a multiple phenomenon. Researches based on personality, related with social identity, physiological or cognitive ones. As a result of these reseaches and theories we can present the reasons underlying or influencing factors in music preferences as:

- For regulating mood, increasing or decreasing volume of these emotions.
- Background effect, preferring music as a background item according to status or moment.
- Creating a social identity, reflecting personality effects the music preferences.
- Level of hyperarousal or neuro-physiological process determines the preferences.

- We cannot define music preferences with absolute or certain factors because preference phenomenon is an interactive and multiple process.

Therefore, in the view of such information, it does not seem possible or rational to limiting the factors that affecting or composing the music preferences. Because we can see effects of physiological statement, identical statement, regulating process or all in one person and at the same time. More than one factor effective in this process, social environment, cultural environment, personality, age, gender. It seems that we will need necessity of complete theories in related researches.

Müzik Tercihlerine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme

Derya KAÇMAZ^{1*}

¹: Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, Sivas.

*: Sorumlu Yazar, deryakacmaz77@gmail.com

ÖZET

Kültürel, sosyal, duygusal ve bilişsel yönleriyle müzik, her birimizin hayatında var olan ve süreklilik arz eden bir olgudur. Müziğin sosyal normlara uyum, kültürel yapıların devamı, iletişim ve eğlence gibi işlevsel yönleri de bulunmaktadır. İnsana dair her şeyin bir değişim sürecinde olması gibi müzik de her çağda değişip dönüşmüş, hayatımızdaki yeri yıllar içerisinde teknolojik ve bilimsel gelişmelerle birlikte farklılaşmış ve çeşitlenmiştir. Bununla birlikte zamanla müzik tercihlerinin de farklılaştığı, hatta müzik türlerinin de birbirlerinden çok net çizgilerle ayrılamadığı görülmektedir. Artık birbirinin içine girmiş, birden çok türün özelliğini barındıran ara türler oluşmuştur. İnsanlar da sadece belirli bir türe eğilim göstermeyip, aynı zamanda hem rock müzik hem hip – hop müzik dinleyebilmekte; deneysel çalışmaları dinlerken, geleneksel türlere de eğilim gösterebilmektedir. Öte yandan müziğin her bireyde yansımaları da farklı olmaktadır; anıları hatırlatması, iyi hissettiriyor olması, kişiliği yansıtması, ya da arkadaş grubunda sevilmesi gibi çeşitli değişkenler kişilerin tercihlerini etkileyebilmektedir. Konunun bu dinamik ve çok yönlü hali, insanlar neden farklı tür/stil, şarkıcı ya da grupları tercih ederler, bu tercihleri hangi faktörler ne oranda etkiler gibi soruları ortaya çıkarmıştır. Araştırmacılar bu sorulara farklı çerçeve ve odak noktalarından yaklaşarak cevaplar aramışlardır. Bu betimsel çalışmada literatür tarama tekniği ile müzik tercihleri üzerine geliştirilen yaklaşım ve modeller, genel bir çerçeveye ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzik tercihi, müzik tercihi kuramları.

Suggested Citation

Kaçmaz, D. (2017). Müzik Tercihlerine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 7(15). 141-152. DOI:

GİRİŞ

Price, müzik tercihini, *sözel ve davranışsal tercih* olarak iki alt başlıkta ele almıştır. Sözel müzik tercihini, eğitim ve aile çevresi ile gelişen, toplumsal baskı ve hoşlanma derecesi gibi sosyal ve müzikal faktörlere dayanan, ispatlanmış, sözel bir (konuşma ya da yazma) eylem olarak; davranışsal müzik tercihini ise, konser katılımları, albüm/ kayıt satın alımları ve spesifik bir türü dinlemek gibi sözel olmayan ve farklılık gösteren tepkiler olarak tanımlamıştır (Price, 1986: 153-155). Alan yazınında karşımıza müzik beğeni ya da müzikal beğeni kavramı da çıkmaktadır. Çok uzun bir geçmişi olmayan müzik tercihleriyle ilgili ilk çalışmalarda bu iki kavramla ilgili muğlaklık olsa da, sonrasında birbirinden ayrı tanımlanmışlardır. Farnsworth (1958) müzikal beğeni, kişinin müziğe dair fenomenlere (görüngü) karşı tutumlarının hepsidir tespitini yaparken, Price (1986), müzikal beğeni, kişinin belirli bir müzikal uyarana, müzik türlerine, bestecilerine ya da yorumcularına gösterdiği kapsayıcı, kararlı, uzun süreli eğilimlerdir şeklinde açıklamıştır. Müzikal beğenin diğer toplumsal yapılardan farklı olarak, mutlak ya da mistik özellik göstermediğini belirten Mueller (1956) de onun bu çok yönlü ve esnek yapısı nedeniyle sosyal bir görüngü (fenomen) olarak görülmesi gerektiğine vurgu yapar. Bu üç açıklamanın da paralel olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, müzik tercihi daha kısa süreli, müzikal beğeni ise daha uzun vadeli seçimler olarak değerlendirilir.

Müzik Tercihleri Üzerine Kuramsal Bakış

Müzik tercihlerine ilişkin kuram, sınıflandırma ve tanımlamalar, üç başlık altında verilecektir:

1. Dinleyici ve Tür / Stil Odaklı
2. Nöro-psikolojik ve Uyarılma Temelli
3. Bütünsel / Birleştirici

Dinleyici ve Tür / Stil Odaklı Yaklaşımlar

Bu yaklaşımlar müzik tercihlerini daha çok dinleyicinin kendisinden kaynaklanan birtakım farklılıklara ya da müzik türlerine dayandırmışlardır. Örneğin bireyin rock müzik tercihi onun nasıl bir dinleyici tipi olduğuyla ilgili olabilir ya da müzik türlerini bireysel

özelliklerle bağlantılı olarak sınıflandırarak yoğun ve isyankâr müzikleri belirli kişilik tipleri tercih eder gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Dinleyici tiplerinden başlarsak, Mursell, üç tip dinleyici tanımlamıştır: müziğin yapısal unsurlarından zevk alan *entelektüel dinleyici*, hissi tepkiler veren *duygusal dinleyici* ve özellikle ritmik unsurlara şarkı söyleyerek ya da devinimlerle eşlik eden *devinimsel dinleyici* (Mursell, 1937: 201).

Adorno, müziğin entelektüel bir olgu olduğunu belirterek, farklı bir dinleyici sınıflandırması yapmıştır. Bu sınıflamanın en tepesinde bütün müzikal yapılara ve nüanslara hâkim olan *uzman dinleyici* (expert listener) yer alır. Ardından sırasıyla, müzikal detayların ötesinde duyabilen ancak yapısal algılamada eksikleri olan *iyi dinleyici* (good listener), temel müzikal bilgilerle ilgili olan *kültürel tüketici* (culture concumer), entelektüel olmayan *hissi dinleyici* (emotional listener), *muhalif dinleyici* (protest listener), *eğlence dinleyicisi* (entertainment listener) ve *müzikal olmayan dinleyici* (unmusical/anti-musical listener) gelir (Adorno, 1976: 2.3, 4).

Behne (1997) de farklı bireysel dinleme stilleri olabileceğini öne sürerek bunları şöyle ifade etmiştir: müzikle hangi duyguların belirtildiğine odaklanan *duygusal dinleme*, belirli bir çalgının partiyonunu takip etmeye çalışan *ayırarak dinleme*, geçmişe dair şeyleri hatırlamaya odaklanan *sentimental dinleme* ve duygusal dengeye, iyi hissetmeye odaklanan *dengeleyici dinleme*.

Mursell, Adorno ve Behne 'nin bireyin dinleme davranışlarından yola çıkarak, belirli tasnifler yaptıklarını görüyoruz, tarihsel olarak bakıldığında da, ilk çalışmaların daha çok tanımlama ve sınıflandırma eksenli olması anlaşılır bir durumdur. Zamanla, tercihlerin farklı boyutlarını ele alan çalışmalar ortaya çıkmıştır. Örneğin, Cattell ve Anderson 1953 te jazz ve klasik müzik odaklı bir müzik tercih testi (I.P.A.T.) geliştirip faktör analizi kullanarak 12 müzik tercih faktörü belirleyerek, müzik kişilik ilişkisini ilk çalışanlar oldular. Yine kişilik ekseninde, Rentfrow & Gosling (2003), müzik tercihlerinin dört bağımsız boyut şeklinde organize olabileceğini öne sürmüşlerdir. Hazırladıkları, Kısa Müzik Tercihi Testinde:

A theoretical research on music preferences

1. Yansıtıcı ve karmaşık (reflective ve complex), jazz, klasik
2. Yoğun ve isyankâr / asi (intense ve rebellious) rock, metal
3. İyimser ve alışlagelmiş (upbeat ve conventional), soundtrack, pop
4. Enerjik ve ritmik (energetic ve rhythmic) rap/hip-hop, elektronik/dance

Ardından bu boyutlar ve kişilik arasındaki bağlantıları araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarında, 1. boyutu tercih edenlerin aynı zamanda aktif hayal gücüne, çeşitli estetik deneyimlere sahip oldukları ve kendilerini entelektüel ve hoşgörülü olarak tanımladıkları görülmüştür. 3. boyutu tercih edenlerin daha dışadönük, uyumlu, muhafazakâr ve yeni deneyimlere çok açık olmadıkları ortaya konmuştur. Bu yaklaşım müzik tercihlerinde, kişilik özellikleri, bilişsel yetiler ve benlik oluşumunu üç temel faktör olarak görmektedir.

Öte yandan bazı araştırmacılar da, müzik tercihlerinin kişiliğin belirli yönlerini dengelemekten çok, söz konusu yönleri yansıttığını öne sürmüşlerdir. Zuckerman'ın (1979) heyecan arama/meyili ölçeği "sensation seeking scale", bu konudaki birçok araştırmada kullanılmıştır. Burada sözü edilen 'sensation seeking', değişime, alışılmıyışın dışında olana, karmaşık deneyimlere olan ihtiyacı ve birtakım fiziksel ve sosyal risklere rağmen bu deneyimler içinde olma isteğini ifade eder. Little & Zuckerman (1986) heyecan arayışında yüksek değer alanların, müziği günlük hayat aktivitelerinin arka plan unsuru olarak değerlendirmediklerini, müzikle duygusal boyutta iç içe olmayı sevdiklerini ortaya koymuşlardır. Aynı araştırmada rock, heavy-metal ve punk müzik tercihi heyecan arama (sensation seeking) ile pozitif ilişkili, dini müzik tercihi ise negatif ilişkili bulunmuştur. Başka başka araştırmalarda, heyecan arayışı ile uyarımı yüksek müzik tercihleri arasında özellikle rock-hard rock arasında direkt bağlantılar bulunmuşlardır.

Bu çalışmaların müzik tercihleri kişiliğin belirli yönlerini dengeler mi, yansıtır mı? sorularına cevap aradığı görülmektedir. Daha bütünlüklü bakıldığında, dengeleme ve yansıtma işlevleri, farklı ortam ve durum-

larda aynı anda ya da bazen yansıtma bazen de dengeleme ön planda olacak şekilde gerçekleşir diyebiliriz.

Sıraladığımız yaklaşımlardan daha farklı olarak, Kullanım ve doyum/hoşnutluk yaklaşımı (uses and gratification model) (Rosengren, K. E. Wenner, L. A. & Palmgreen, P. 1985, Hall 2005) ağırlıklı olarak birey medya ilişkisi üzerinde durmakla birlikte, estetik tercihler dolayısıyla müzik tercihleri üzerine de söz söylemiştir. Artan müzik tüketimi-medya yönlendirmesi ve bireyin kişilik özelliklerinin karşılanması üzerinden konuyu ele almıştır. İnsanların belirli müzik türlerini seçmesinde o müziğin tatmin ettiği belirli kişilik özelliklerini taşımalarının etkili olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre müzik tercihleri iki şekilde incelenmiş: ruh hali (mood control) dengelenmesi için (Knobloch & Zilmann 2002) sosyal kimliği belirginleştirmek, vurgulamak için (Tarrant vd., 2001). Sonuç olarak bu yaklaşım müzik tercihlerini birey medya ilişkisinden yola çıkarak, kişiliği yansıtır ya da ruh hali dengelemesinde kullanılır ekseninde açıklamaya çalışmıştır.

Nöro-psikolojik ve Uyarılma Temelli Yaklaşımlar

Estetik tercihleri konu edinen Deneysel Estetik alanında tercihlerle ilgili iki teori öne sürülmüştür: ilki, fizyolojik uyarılma teorisi, ikincisi, bilişsel faktörlere vurgu yapan prototipler modeli.

Fizyolojik uyarılma teorisi, bireylerin estetik tercihlerinin, onların uyarılma potansiyelleri ile ilgili olduğunu öne sürmektedir. Berlyne, tercihi, kişinin uyarılma seviyesi ile müzik unsurunun uyarma özellikleri arasındaki etkileşim olarak tanımlamıştır yani bilişsel yetilerle estetik tercihler arasında bağ olduğunu öne sürer. Bilişsel olarak daha karmaşık insanlar karmaşık tercihlerde, az karmaşık insanlarsa daha az karmaşık tercihlerde bulunurlar. Berlyne' e göre uyarılma potansiyeline etki eden değişkenler 3 kategoride toplanır. Birincisi psiko-fiziksel değişkenler, müziğin temposu ya da şiddeti gibi, ikincisi çevresel değişkenler, müzikal uyarının belirgin/açık değeri, ya da anlamlılık düzeyi gibi, üçüncüsü de collative değişkenler. Bu üçüncü değişken kategorisi, karmaşıklık ve aşinalığı belirtir, buna göre karmaşıklık düzeyi yükseldikçe uyarılma

potansiyeli artar yine aşinalık olmayan müzikal uyarılara verilen uyarılma potansiyeli daha yüksektir.

Bu etkileri ölçmek için de laboratuvar ortamında katılımcılara müzikal uyarılar uygulanmış, dinledikleri pasajları ne kadar ve ne oranda sevdiğikleri sorularak ya da birtakım fiziksel göstergelere bakılarak, (nabız, galvanik deri tepkisi) ve diğer sinir sistemi uyarılmalarına bakılarak katılımcıların tepkileri tespit edilmiştir. Örneğin heavy – metal fanları country müzik fanlarına göre daha yüksek uyarılmışlık seviyesi göstermişler (Govensmith – Bloom, 1997) ya da nevroitik ve dışadönükler daha pes frekans içeren tercihler yapmışlardır bu da onların çevresel uyarın ihtiyacını karşılıyor olabilir. (McCown 2007, Pearson & Dollinger, 2003). Berlyne' nin (1971) oluşturduğu teori, yetmişlerden doksanlara kadar bu alandaki çalışmalara etki etmiştir. (North & Hargreaves, 2008: 76-78).

Fizyolojik çalışmaların laboratuvar temelli deneysel yaklaşımları, ilk bakışta ölçülebilir olmasıyla avantajlı görünse de, müzik tercihleri gibi sosyal ve kültürel etkileşimli bir olgunun açıklamasında doyurucu cevaplar verebilir mi, tartışmalıdır.

Bir başka yaklaşım olan prototipler modeli, insanların çoğunlukla zihin tarafından daha kolay sınıflandırılan şeyleri tercih ettiğini, uyarınları özet bir zihinsel şema ya da prototiple birleştirerek ve en uygun kategoriye dâhil ederek seçtiklerini öne sürer. Bu model günümüzde Colin Martindale ile (1988) anılmaktadır. Bu yaklaşıma göre, zihin tarafından prototipik olarak kodlandırılan uyarınlara göre daha aktif durumdadırlar çünkü daha sık kullanılırlar. Dolayısıyla Martindale tercihlerin prototiplerle pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu öne sürmüştür.

Eysenck'in uyarılma temelli yaklaşımı da bu çalışmalara örnek gösterilebilir. Eysenck & Eysenck (1975) içe dönüklerin süper-optimal (en uygun) seviyede kortikal uyarılmışlık yaşadıkları için, uyarılmışlık seviyelerini düşürmeye ihtiyaç duyduklarını ve partiler ve diyaloglar gibi sosyal uyarımlardan kaçındıklarını belirtmiştir. Dışadönüklerinse bunun zitti olarak, uyarılmışlık seviyelerini yükseltmeye ihtiyaç duydukları

için, bahsedilen uyarılara eğilim gösterdiklerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla içedönükler yalın, yavaş, sakin, tanıdık tercihler yaparken dışadönükler karmaşık, hızlı, yüksek tercihlere meyillidirler. Yani, müzik kişilik boyutlarını dengelemektedir. Bu savı destekleyen, Payne (1967), içedönüklerin formal yapıda müzikleri tercih ettiklerini, dışadönüklerin ise duygusal olarak daha uçlarda tercihler sergilediklerini belirtmiştir.

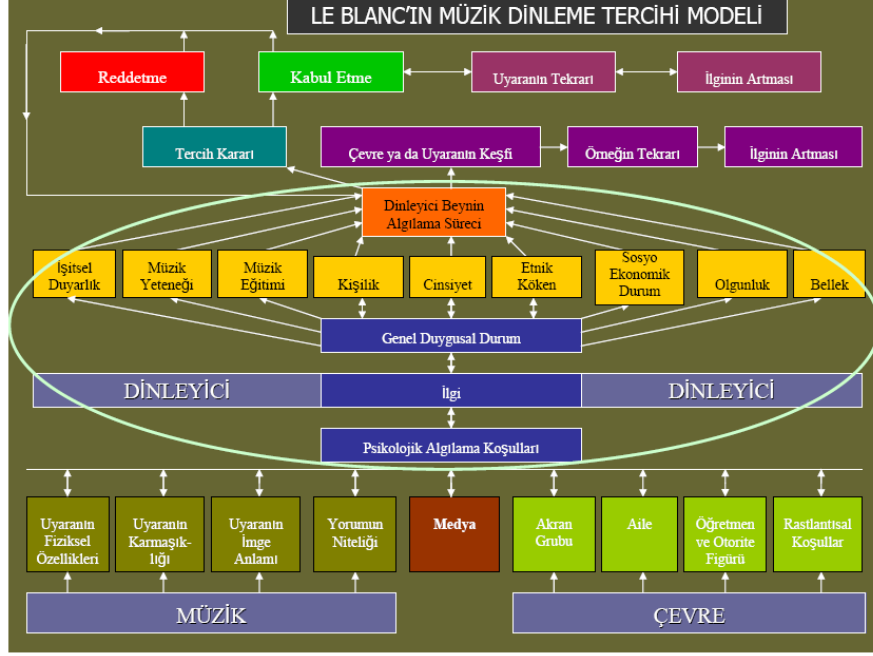
Konecni (1982) de uyarılma ve dengeleme temelli bir yaklaşımda bulunarak; hayatın günlük rutini içerisinde konuşurken, yemek yerken, dinlenirken, insanların farklı müzik tercihleri sergilediklerini öne sürer. Bu durumda müzik ve müzik tercihlerinin zaman ve mekândan izole edilemez, değişen ve dönüşen olgular olduklarını ifade eder. Kişi çevresiyle sürekli etkileşim içinde olurken, uyarılma düzeyini, duygu durumunu optimize etmek için müziği kullanır öfkeli kişi sakinleştirici müzik, canlanmak isteyen kişi tempolu müzik tercih edebilir. Müzik ruh halini ruh hali de müziği etkileyerek bir döngü oluşturmaktadırlar. Günlük hayatımızdan yola çıkarak düşündüğümüzde buna benzer işlevsel kullanımlarını fazlasıyla bulabiliriz.

Son dönem çalışmalarından, Juslin & Västfjäll (2008), müziğin bireylerde hangi duygusal ve bilişsel noktaları uyandırdığına ilişkin altı mekanizmalı bir çerçeve sunmuşlardır. Brainstem reflex (beyinkökü refleksi): müziğin bir ya da fazla temel akustik özelliği beyin kökü tarafından acil ya da önemli bir olayı işaret etmek üzere algılanmaktadır. Ealuative conditioning (değerlendiren koşullanma): ilgili müzikal uyarın başka bir uyarınla sık sık pozitif ya da negatif olarak eşleşmektedir. Emotional contagion (duygusal bulaşma): dinleyici, müziğin duygusal ifadesini algılamakta ve onu taklit/mimikle içselleştirmektedir. Visual imagery (görsel imgeleme): dinleyici görsel imgeler hayal etmektedir. Episodic memory (olaysal bellek): ilgili müzikal uyarın kişisel bir hatırayı canlandırır. Musical expectancy (müzikal beklenti): müziğin spesifik bir özelliği dinleyen, melodinin devamıyla ilgili beklentilerini onaylamakta, ertelemekte ya da beklentisine uymamaktadır. Bu yaklaşımın tamamen nörolojik ve bilişsel süreçleri temel alarak, bir

A theoretical research on music preferences

bakıma kendinden önceki fizyolojik ve uyarılma temelli yaklaşımları bir bütünlük içinde ortaya koyduğu görülmektedir.

Bütünsel / Birleştirici Yaklaşımlar

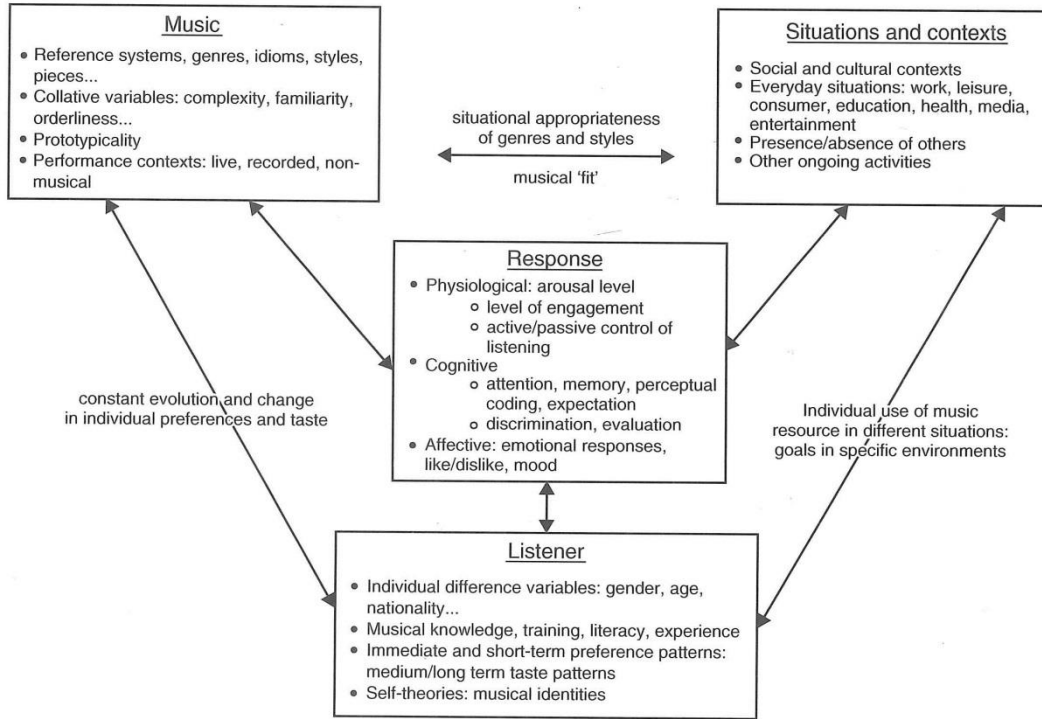
Şekil 1. LeBlanc Müzik Tercihleri Modeli (Erdal, 2009: 14)

LeBlanc'ın İnteraktif Teorisi (1982): LeBlanc, *müzik*, *dinleyici* ve *çevre* adı altında üç kategori oluşturmuştur. Bu kategoriler de kendi içinde alt bölümlere ayrılmaktadır. Müzikal uyarın, kültürel çevre ve dinleyici etkileşimleri ortaya konulmuştur. Örneğin dinleyicinin kültürel çevresi medya, sosyal grup, aile, eğitimciler, otorite figürleri gibi değişkenler içerir. Model buradan dinleyicinin belirli bir zamandaki tercihleri ile karakteristik yapısı arasında bağlantı kurar (dikkat ya da mental gelişim gibi) ki bunlar ardından gelecek olan davranışa etki edecektir.

Modelde her değişkenin diğerleriyle etkileşim içinde olması özellikle vurgulanır;

“Müzik tercihi, müziğin karakteristikleri, dinleyenin karakteristikleri ve kültürel çevre tarafından etkilenen bir süreçtir” (LeBlanc, 1982: 29)

LeBlanc, çevre ve kültürün tercih oluşumunda anahtar rol oynamasına karşın, bireysel farklılık ve değişkenlerin de önemli olduğunu vurgular. Hatta her sosyal grupta pasif kabulleniş içinde olanlar olduğu gibi daha dirençli olup muhafazakâr olmayanların da olduğunu belirtir. LeBlanc'ın değindiği bu nokta aynı zamanda tercihler konusunda bireysel farklılıkların önemini vurgulamaktadır.

Şekil 2. Hargreaves-North Karşılıklı Geribildirim Modeli (North & Hargreaves 2008: 124)

Hargreaves, Miell, MacDonald Karşılıklı Tepki Modeli (2005), LeBlanc'ın modeli daha çok, tercih etme / etmeme ve doğrudan tepkilerle sınırlı iken, karşılıklı tepki modelinde, müzik, dinleyen ve dinleme durumu etkileşim halindedirler ve müzik tercihlerinin herhangi bir aşamasında yer almaktadırlar. Hargreaves ve arkadaşları, bu etkileşim tanımlanmadan müzik tercihlerini anlamamızın mümkün olmadığını ve bütün bu etkileşimler laboratuvar ortamında değil hayatın içinde yer aldıkları için, müzik tercihleri araştırmalarında sosyo- psikolojik bakış açısına ihtiyaç olduğunu savunmaktadır. Daha çok müziğe verilen tepkiler üzerine odaklanarak, dinleyenin kişilik özellikleri, müziğin yapısı ve sosyal durum ya da ortam hep birlikte bu tepkileri etkiler fikrini öne sürmüşlerdir.

Her iki modele zaman çerçevesinde bakıldığında; Leblanc, daha kısa süreli, anlık

süreçle ilgili sistematik belirlemeler yaparken, Hargreaves ve arkadaşları, daha uzun süreli zamana yayılan belirlemeler yapmışlardır. Hali hazırda bütün bu müzik tercih sürecini kapsayacak bir modelin her iki ihtiyaca da cevap verebilmesi beklenebilir.

Zamanla, katılımcıların günlük müzikal beğenilerinin çeşitliliğini ve karmaşıklığını ortaya çıkarmak üzere derinlemesine görüşme yöntemiyle yapılan, naturalistik ve boylamsal yaklaşımlar ve çalışmalar da yapılmıştır (Greasley & Lamont 2006). Kişilerin günlük hayatta müziği kendini dengeleme-özyönetim için, enerjisini dengelemek için, ya da sosyal durumlar, anlar ve paylaşımlar için bir hazırlayıcı fon müziği olarak kullandığı belirtilmiştir (Batt-Rawden & De-Nora 2005). Bu tip uzun zamana dayanan daha derinlikli çalışmaların müzik tercihi ve müzikal beğeni alanı için daha tatmin edici ve somut veriler ortaya koyacağı düşünülmektedir.

A theoretical research on music preferences

SONUÇ

Çok yönlü bir olgu olan müzik tercihleri, son yıllarda pek çok çalışmanın konusu olmuştur. Kişilik ve sosyal kimlik bağlantılı, fizyolojik temelli ya da dinleme ortamından yola çıkan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma ve yaklaşımlardan hareketle, müzik tercihlerinin altında yatan nedenler şöyle özetlenebilir:

- Bireyler duygu durumlarını dengelemek amacıyla müzik tercihleri yaparlar.
- Bireyler müziği durum ve an 'a göre bir arka plan unsuru olarak tercih ederler.
- Bireyler bir sosyal kimlik oluşturmak, kişiliklerini yansıtmak amacıyla müzik tercihleri yaparlar.
- Bireylerin uyarılmışlık seviyeleri ya da nöro – fizyolojik süreçler onların müzik tercihlerini belirler.
- Bireylerin müzik tercih süreçleri belirli ve mutlak faktörlerle açıklanamaz çünkü bu pek çok etkenin rol aldığı interaktif bir süreçtir.

Bütün bu veriler ışığında, müzik tercihlerini etkileyen, oluşturan faktörleri tek ya da belirli öğelerle sınırlandırmak çok da mümkün gö-

rünmemektedir. Fizyolojik durumun, kimlik yansıtma ihtiyacının ya da arka plan unsuru olarak kullanım etkilerinin hepsini birden aynı kişide ve aynı anda görebiliriz. Bunun nedeni, müzik tercihlerinin dinamik, değişken ve çok yönlü bir süreç içinde oluşmasıdır. Sosyal çevre, kültürel çevre, kişilik özellikleri, yaş ve cinsiyet gibi birden fazla faktör bu konuda etkilidir.

Dolayısıyla, farklı cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik ve kültürel gruplardan seçilen örneklerle, yıllara yayılan, uzun soluklu ve derinlikli çalışmaların yapılması, bütün bu yaklaşım ve kuramların değerlendirilmesi açısından ya da farklı açıklamalar getirilmesi açısından faydalı olacaktır. Ayrıca müzik türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiği, tercih ölçüm araçlarının farklılaştırılması ve geleneksel türlerin nasıl çalışılacağı gibi noktalar üzerinde de çalışılarak bir sistematığe ulaşmak gerekliliği kendini göstermektedir.

Çalışmada genel bir çerçeveye verilen yaklaşımların her birinin farklı yöntem ve bakışla (sınıflandırma, tanımlama ya da bizzat bir teori oluşturma) konuyu ele aldığı görülmektedir. Sürecin daha bütünlüklü ele alınarak, alanyazında zamanla konuya çok yönlü, interaktif ve bütünsel açıklamalar getiren farklı modellerin oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T. (1976). *Introduction to the Sociology of Music*. Seabury Press, Michigan University.
- Batt-Rawden, K. & DeNora, T. (2005). Music and informal learning in everyday life. *Music Education Research*, 7, 289-304.
- Behne, K. E. (1997) *The development of "Musikerleben" in adolescence: How and why young people listen to music*. In: *Perception and cognition of music*, ed. I. Delie'ge & J. A. Sloboda, pp. 143 – 59. Psychology Press. [APNJ, VJK]
- Berlyne, D. E. (1971) Aesthetics and Psychobiology, *Curriculum Theory Network*, Vol. 4, No. 2/3, Curriculum in Art (1974), pp. 205-211.
- Cattell, R. B., & Anderson, J. C. (1953). The measurement of personality and behavior disorders by the I.P.A.T. Music Preference Test. *Journal of Applied Psychology*, 37, 446–454.
- Chamorro-Premuzic, Swami, T., Furnham, V. & Maakip, A. (2009). The Big Five Personality Traits and Uses of Music. *Journal of Individual Differences*, 30(1), 20–27.
- Dollinger, S. J. (1993). Research note: Personality and music preference: Extraversion and excitement seeking of openness to experience?. *Psychology of Music*, 21, 73- 77.
- Erdal, B. (2009a). *Müzik Türlerinin Tercih Edilmesinde Kişilik Özellikleri ve Beğeni İlişkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.

- Eysenck, H. J. & Eysenck, S. B. G. (1975). *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire (Junior and Adult)*. Kent, UK: Hodder & Stoughton.
- Eysenck, H. J. (1990). Biological dimensions of personality. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (pp. 244–276). New York: Guilford.
- Farnsworth, P. R. (1958). *The Social Psychology of Music*. New York: The Dryden Press.
- Glasgow, R. M. Cartier, M. A. & Wilson, G. D. (1985). Conservatism, sensation seeking and music Preferences. *Personality and Individual Differences*, 6(3), 395-396.
- Gowensmith, W. N., & Bloom, L. J. (1997). The effects of heavy metal music on anger and arousal. *The Journal of Music Therapy*, 34, 33-45.
- Greasley, A. E. & Lamont, A. M. (2006). Music preference in adulthood: Why do we like the music we do? In M. Baroni, A. R. Addressi, R. Caterina and M. Costa (eds.), *Proceedings of the 9th International Conference on Music Perception and Cognition* (pp. 960-966). Italy: University of Bologna.
- Hall, A., (2005). *Audience personality and the selection of media and media genres*, *Media Psychology*, 7(4), 377-398.
- Hansen, C. H. & Hansen, R. D. (1991). Constructing personality and social reality through music: Individual differences among fans of punk and heavy metal music. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 35, 335–350.
- Hargreaves, D. & North A. (1997). *The Social Psychology of Music*. New York: Oxford University Press.
- Justin, P. N. (2009). Emotional responses to music. In S. Hallam, I. Cross and M. Thaut (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (pp. 131-140) New York: Oxford University Press.
- Konečni, V. J. (1982). Social interaction and musical preference. In D. Deutsch (Ed.), *the Psychology of Music* (pp. 497-516). New York: Academic Press.
- Lamont, A. & Greasley, A. (2009). Musical preferences. In S. Hallam, I. Cross and M. Thaut (Eds.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (pp. 160-168). New York: Oxford University Press.
- Lamont, A. & Webb, R. (2009). Short- and long-term musical preferences: what makes a favourite piece of music? *Psychology of Music*, 222–241.
- LeBlanc, A. (1984). Selecting a response mode in music preference research. *Contributions to Music Education*, 11,1-14.
- LeBlanc, A. (1996). Building theory in music education. *Philosophy of Music Education Review*, 14(2), 107-116.
- LeBlanc, A. Colman, J. Sherill, C. & Malin, S. (1988). *Tempo preferences of different age music listeners*. *Journal of Research in Music Education*, 26, 156-168.
- Little, P. & Zuckerman, M. (1986). Sensation seeking and music preference. *Personality and Individual Differences*, 7, 575-577.
- Martindale, M. & Moore, K. (1989). Relationship of musical preference to collative, ecological and psychophysical variables. *Music Perception*, 6(4), 431-446.
- McCown, W., Keiser, R., Mulhearn, S., & Williamson, D. (1997). The role of personality and gender in preference for exaggerated bass in music. *Personality and Individual Differences*, 23, 543-547.
- Mueller, JH. (1956) -The Social Nature of Musical Taste, *Journal of Research in Music Education*, - journals.sagepub.com
- Mursell, J. (1937). *The Psychology of Music*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- North, A. Hargreaves, D. (2008). *The Social and Applied Psychology of Music*. New York: Oxford University Press
- .North, A. C. (2010). Individual Differences in Musical Taste. *The American Journal of Psychology*, 123(2), 199-208.
- Özmenteş, G. (2010). Müziksel kimlik gelişiminde güdüsel ve sosyal psikolojik etkenler. 18. EAS (European Association for Music in Schools) Sosyo-Kültürel Değişimler Bağlamında Müzik ve Müzik Eğitimi Kongresi Bildirileri, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı.
- Payne, E. (1967). Musical taste and personality. *British Journal of Psychology*, 58(1-2), 133–138.
- Pearson, J L., & Dollinger, S. (2004). Music preference correlates of Jungian types, [Personality and Individual Differences, Volume 36, Issue 5](#), April, 1005-1008.
- Perkins, S. (2008), Personality and Music: An Examination of the Five-Factor Model in Conjunction with Musical Preference, URI <http://hdl.handle.net/11040/5777>
- Price, H. (1986). A proposed glossary for use in affective response literature in music. *The*

A theoretical research on music preferences

- National Association for Music Education*, 34, 151-159.
- Radocy, R. E. & Boyle, J. D. (1988). *Psychological Foundations of Musical Behavior*. (Second Edition). Illinois: Charles C. Thomas Publisher.
- Rentfrow, P.J. & Gosling, S. D. (2003). The Do Re Mi's of everyday life: the structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1236-1256.
- Rentfrow, P. J. & Gosling, S. D. (2006). Message in ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17, 236-242.
- Robinson, T. O. Weaver, J. B. & Zillmann, D. (1996). Exploring the relation between personality and the appreciation of rock music. *Psychological Reports*, 78, 259-269.
- Rosengren, K. E. Wenner, L. A. & Palmgreen, P. (Editors). (1985). *Media Gratifications Research*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Tarrant, M., North, A. C., Edridge, M. D., Kirk, L. E., Smith, E. A., & Turner, R. E. (2001). Social identity in adolescence. *Journal of adolescence*, 24(5), 597-609.
- Zuckerman, M. (1979). *Sensation Seeking: Beyond the Optimal Level of Arousal*. N. J. L. Erlbaum Associates.